

В. О. Вознюк, Рудницька Н. Ю., Формування моральних якостей учнів початкових класів шляхом використання ігрових технологій на уроках "Я досліджую світ". Специфіка фахової підготовки майбутніх учителів на засадах компетентнісного підходу: досвід, реалії, перспективи. Збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (29 листопада 2022 року) / за заг. ред. І.В. Голубовська – Житомир: ФО-П «Н.М.Левковець», 2022. – С 69-72.

В. О. Вознюк,
студентка ННІ педагогіки;
науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри початкової освіти та культури фахової мови **Рудницька Н. Ю.**
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Формування моральних якостей учнів початкових класів шляхом використання ігрових технологій на уроках "Я досліджую світ"

Вплив на людину з метою формування в неї духовно-моральних якостей – тема, яка цікавить учених уже кілька тисяч років. За цей час сформувалось поняття про мораль та моральну поведінку людини. Однак залишається відкритим питання: як сформувати моральну поведінку людини? Ці завдання стоять перед початковою школою, котра в системі неперервної освіти є не тільки наступною ланкою поряд із іншими ланками освіти, а й представляє неповторну цінність у формуванні моральних якостей та розвитку особистості учня початкової школи.

Сутність та структуру морального виховання, шляхи її формування в учнів досліджували Р. Арцишевський, П. Вербицька, О. Кучер, Т. Ладиченко, А. Нікітін, О. Пометун, С. Позняк, С. Рябов, К. Чорна та інші. Так, П. Вербицька, М. Рагозін, К. Чорна розкривали в своїх роботах проблематику морального виховання; О. Наровлянський, О. Пометун, Т. Ремех, Г. Фрейман обґрунтували авторські методики формування моральних якостей учнів у процесі навчання.

Мета статті – теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування моральних якостей в учнів початкової школи засобами ігрових технологій на уроках "Я досліджую світ".

Одне з основних завдань сучасної школи – формування в учнів початкових класів загальнолюдських духовних цінностей та орієнтирів. Зміст початкової освіти – основа різнобічного розвитку учнів, формування в них мислення, пізнавальних інтересів, оволодіння навичками здобуття знань. Саме цей період є ефективним для учнів початкових класів, тому що сприяє інтенсивному формуванню інтелектуальних, соціальних та моральних якостей. Найхарактернішою властивістю учнів цього віку є розрив між знаннями моральних принципів і відповідною поведінкою. З часом діти набувають таких моральних почуттів: провина, сором, обов'язок, відповідальність, справедливість, власна гідність та сумління [2, с. 45].

Під моральними почуттями, якими наділені учні, розуміють запити, оцінки, стосунки, а моральні звички розглядаються як корисна стійка форма поведінки, котра є потрібною та здійснюється за будь-якої ситуації та умов. Моральна спрямованість розглядається вченими як стійка суспільна позиція особистості, на яку мають вплив світоглядні основи, мотиви поведінки та властивість особистості, що проявляється в різних умовах [1, с. 72].

Гра розглядається як природна форма, коли учні взаємодіють між собою, адже саме тут вони почувають себе вільно та гармонійно. Застосовуючи ігрові технології, вчителі початкових класів можуть мобілізувати інтелектуальні сили учнів, тим самим активізуючи їх на самостійний пошук розв'язання нестандартних завдань. Отже, як бачимо, гра – невід'ємна складова уроку в початковій школі [3, с. 5].

Використання ігрових технологій у процесі навчання учнів початкових класів задовольняє їх природні потреби, спрямовані на підвищення якості освіти, в результаті якої розвивається пізнавальна активність та творча індивідуальність учнів.

На нашу думку, найбільш досконалою є класифікація Г. Селевко, де ігри класифікуються за такими характеристиками:

- а) згідно з видом діяльності, ігри можуть бути фізичними, інтелектуальними, трудовими, соціальними, психологічними;
- б) за характером педагогічного процесу – навчальними, тренувальними, контролюючими, узагальнюючими; пізнавальними, виховними, розвиваючими; репродуктивними, продуктивними, творчими; комунікативними, діагностичними, профорієнтаційними та інші;
- в) за характером ігрової методики – предметні, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні, ігри-драматизації;
- г) відповідно до предметної сфери – математичні, хімічні, музичні, літературні, трудові, виробничі тощо;
- д) за видом ігрового середовища – без предметів, з предметами, комп'ютерні, телевізійні та інші [3, с. 6].

На уроках "Я досліджую світ" формування моральних цінностей реалізується через переживання, в результаті чого пробуджуються такі почуття: відповідальність, справедливість, обов'язок, чесність, чуйність, свобода, патріотизм, віра, традиції, надія, любов, громадянськість, свобода та інші.

При достатньому використанні різноманітних форм і методів, цікавому змісті роботи можна реалізувати такі основні напрями формування моральних якостей учнів початкових класів:

- освітня робота – обговорення висловлювань, афоризмів про дружбу, сім'ю, родину, батьків;
- коментоване читання фрагментів текстів із питань сімейних взаємин: "Лад у Домі" (за М. Ілляшем), "Найласкавіші руки", "Сьома дочка", "Дідусева ложка" (за В. Сухомлинським);
- бесіди про значення ввічливості, прояв доброти, про роль батьків, взаємини в сім'ї;

- складання родовідного дерева, написання твору-роздуму "Моя улюблена домашня тварина", гра "Я – чуйність" (за І. Бехом);
- змагання команд у вирішенні завдань, наприклад: Хто більше назве синонімів до слова "дружба";
- групова робота – обмін думками: "Які добрі справи можна зробити для батьків, родичів для природи, для звірів, для міста і т. д.?", інсценування життєвих ситуацій – гуманні взаємини дітей у класі, школі, родині тощо, як можна проявити такі моральні цінності, як чуйність, доброзичливість, довірливість, щирість, ввічливість [4, с. 20–22].

Ефективність ігор полягає в тому, що вони сприяють вільній поведінці учнів, постановці цілей під час проведення уроків "Я досліджую світ" та навчання загалом, їх реалізації та аналізу результатів. У цьому процесі молодші школярі є суб'єктами ігрового процесу, активними творцями, які можуть вплинути на буття, самовдосконалюючись при цьому. Роль ігор у практиці початкової школи має свої певні моменти. Правильно організована ігрова діяльність може впливати на розвиток психічних процесів, пізнавальної активності та емоційності.

Отже, ми встановили, що сучасна школа орієнтована на світогляд учнів, формування моральних якостей дітей. І уроки "Я досліджую світ" не є винятком, адже цей предмет сприяє залученню дітей до базових морально-етичних цінностей, їх становлення та розвитку ціннісних орієнтацій. Усе це відбивається і в змісті даного навчального предмету. Так, завдяки йому можна вирішити найважливіші виховні завдання: збагатити моральний досвід молодших школярів, сформуванню уявлення про добро та зло, розвивати моральні почуття, повагу до культури українського народу.

Список використаної літератури

1. Дубровська Л. О., Дешко О. О. Формування моральних якостей молодших школярів : теоретичний аспект. *Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки". 2017. № 3. С. 69–74.*
2. Лебеденко Т. А. Загальнолюдські цінності в духовному розвитку особистості. *Виховна робота. 2010. № 10. С. 44–47.*
3. Бабаш Г. І. Особливості навчально-ігрової діяльності учнів початкової школи. *Професійний розвиток педагога : зб. матеріалів регіон. наук.-прак. конф., м. Рівне, 27 листопада 2019 р. Рівне : Рівненський державний гуманітарний університет, 2019. С. 3–10.*
4. Павелків Р. В. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості в молодшому шкільному віці : автореф. дис. ... д-ра психолог. наук : спец. 19.00.07 "Педагогічна та вікова психологія". Київ, 2005. 40 с.